

nik povesti Zoščenska l. 1922.) izvemo o novem tipu pretkanega človeka, večnega popotnika, ki sta ga ustvarili vojna in revolucija. On nam poroča tudi o položaju pisateljev v Rusiji po revoluciji. Evo Vam na primer izpisek iz povesti Zoščenska Strašna noč (*»Strašna noč«*), Leningrad, 1926: »Pišeš, pišeš, toda čemu pišeš, se ne ve. Vem, tu se bo čitatelj nasmehnil in poreče: A denar... O spoštovani moj čitatelj!

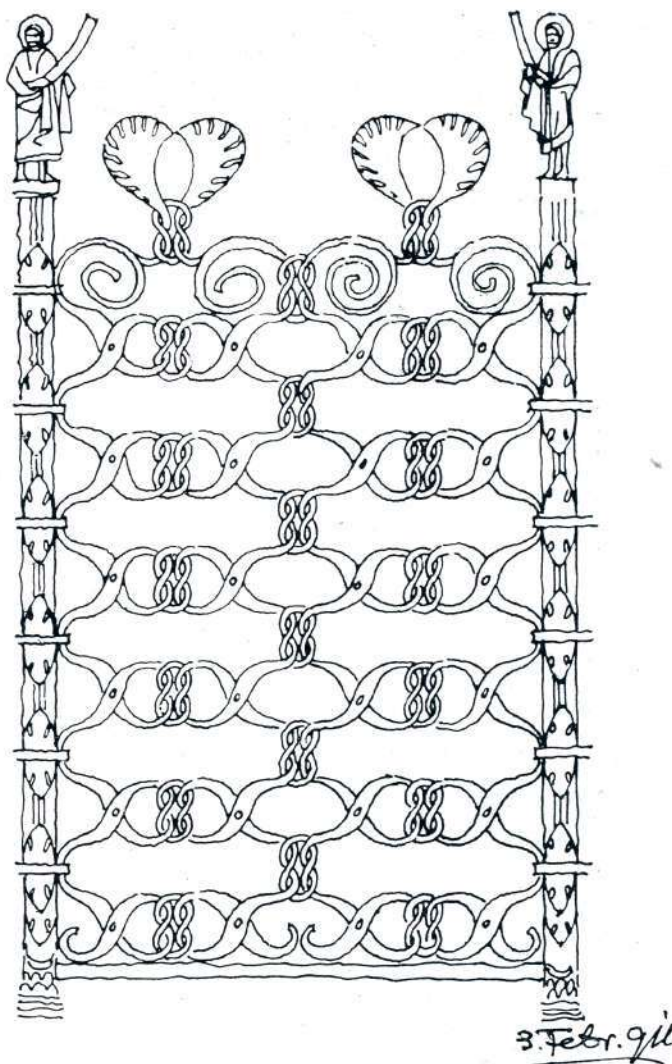
Kaj pa je to denar? No, prejmeš denar, no, pa si kupiš drv, no, omisliš si kake čevlje za ženo. To je vse, ni pa v denarju ne duševnega zadovoljstva, ne svetovnih idej...

Čitatelj je odšel nekam obupan in se je vrgel na francoske in ameriške romane, ruske, domače literature pa niti v roko ne vzame. Kajti, glejte, on hoče najti v knjigi tak in tak nebrzdan polet fantazije, tak in tak, vrag si ga vedi kakšen že, temat. Toda, kje naj vse to vzamem? Kje naj vzamem nebrzdan polet fantazije, če pa ruska resničnost ni po tem? Toda pred revolucijo, — pa se ti že ustavi. Nebrzdanost pač je. Je tudi veličastna fantazija. Toda poskusi jo zapisati. Poreko ti: Ni res, nepravilno je, bodo rekli. Toda, bodo dejali, znanstveno se nisi približal vprašanju. Ideologija, poreko, je pod psom. Toda, odkod naj vzame to približanje? Kje naj vzame to znanstveno približanje in ideologijo, če se je pisatelj rodil v malomeščanski rodbini in če še vedno ne more udušiti v sebi meščanskih koristolovskih interesov in ljubezni, no recimo, k barvam, zavesam in mehkim sedežem?

O, spoštovani čitatelj! Strah, kako hudo je biti ruski pisatelj... Vem, da boš rekel: »Rokopis si spisal, že s samo ortografijo si se naučil... Toda kaj hočeš? Življenje je tako smešno. Nekam dolgčas je živeti na zemlji.« Te besede izredno spominjajo na Gogolja (*»Povest o tem, kako se je sprl Ivan Ivanovič z Ivanom Nikiforovičem«*), ki je dejal: »Dolgčas je na tem svetu, gospoda!« Tako je pogledalo na nas s strani, napisanih po Zoščenku, preprosto, neveselo življenje, ki je v svoji neveselosti in vsakdanjosti globoko tragično. Tudi najboljša Zoščenkova reč *»Razskazy Nazara Iljiča...«* je kljub svojemu zares sijajnemu humorju globoko tragična. Za smehom, ki ga vidi svet, stopajo v oči »za svet nevidne solze«.

Toda kje je patos revolucije? Kje je njen drugi lik, lik grozni in mamljivi? Ta se je izrazil v delih drugih pisateljev. Deloma v spisih V. Ivanova in K. Fjedjina (oba *»Serapiona«*).

Konstantin Aleksandrovič Fjedjin se je rodil l. 1892. v Saratovu na Volgi. Oče je bil preprostega pokolenja — kmet; stari oče njegov je bil podložnik gospodov Boborikinih; mati pa je bila dvorjanka. Za njegov najboljši roman smatram *»Goroda i Gody«* (Mesta in leta), ki je preveden že na več tujih jezikov. Roman je zanimiv tudi po arhitektonski strani, ker je zgrajen inverzno. Začenja se pri mislih Kurta, druga junaka romana, ki je iz strankarskih ozirov pripomogel h kazni junaka. Nato se nam odkriva življenje v Nemčiji pred početkom velike vojne. Pred nami se vrste slike veselega študentskega

J. PLEČNIK: RISBA ZA MREŽO

življenja v nekem južnonemškem mestu; prične se vojna in našega junaka internirajo v Nemčiji. Zaplete se ljubezenski roman z žensko iz višjih krogov. Poskušen beg. Ruska revolucija, ki se je udeleži vrnivši se junak romana. Nov roman in slednjič bolno razočaranje. Krasno sta opisani nemška in ruska narava. Mraz; grozne posledice vojne v zaledju. Začetek nemirov. Revolucionarni Peterburg, mračen, gladen in nemiren. Pretresljivo sijajna scena v bolnici in mnogo drugega! Junak je sprva pacifist, nato revolucionar in končno razočaran razbolen človek. Patos revolucije se jarko javlja v opisih delovanja ruskih, nemških in madjarskih revolucionarjev v Rusiji. Toda osnovna nota je otožna. Nekaj osebno doživetega, duševno globoko prežitega veje s strani tega fino in semintja nežno umetniško napisanega romana. Marsikaj v tem romanu nam postane razumljivo, če pomislimo, da je bil Fjedjin sam podobno junaku romana *»Goroda i Gody«* zadržan l. 1914 kot civilni ujetnik na Bavarskem do leta 1918; da je tudi Fjedjin sam sodeloval v raznih organizacijah v letih 1918 do 1921; da je služil